

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд

на Мая Пенкова Андасорова, задочен докторант към Катедра „Музика и мултимедийни технологии“, Факултет по науки за образованието и изкуствата – СУ „Св. Климент Охридски“

на тема:

„Интегрален подход и методика на обучението по музика в 4. клас“

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по музика)

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ: проф. д-р Адриан Георгиев

РЕЦЕНЗЕНТ: проф. д-р Стефанка Ангелова Георгиева,

Педагогически факултет, Тракийски университет – Стара Загора

Данни за докторанта и съответствие на процедурата с действащата нормативна уредба

Докторантката Мая Андасорова е завършила специалност „Начална училищна педагогика“ – образователна степен „магистър“ във Великотърновския университет “Св.св. Кирил и Методий“. Има дългогодишен педагогически стаж, като от 2007 година досега работи в 7.СУ „Св. Седмочисленици“, където е главен начален учител. Обогаत्या професионалната си квалификация в различни форми на специализации и притежава Първа професионално-квалификационна степен. Участва в разработването и оперативното ръководство на 4 проекта, един от които – „Иновативно училище“, пряко кореспондира с тематиката на дисертационния ѝ труд. Съавтор е на учебниците по Музика 1.-4. клас, книгите за учителя и учебните тетрадки на ИК-РИВА, одобрени от МОН и въведени от 2016 година в практиката на българското училище.

Докторската програма на Мая Андасорова е изпълнена в срок и дисертацията е насочена към защита в съответствие с изискванията на *Закона*

за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Актуалност на проблематиката на дисертационния труд

В увода докторантката подробно и убедително аргументира актуалността на проблема, като обосновава мотивите за избора на темата на своята разработка с акцент върху интегралния подход и необходимостта от прилагане на нови педагогически похвати в обучението по Музика в началното училище. Ясно очертани са двете полета на експерименталната работа: 1) разработване и апробиране на интегративна методика, комбинираща мултидисциплинарни проблемно-базирани уроци, наблюдения и проектни дейности; 2) и използване на съвременни техники и технологии в обучението по музика с апробиране на авторски инструментариум (Kahoot тест) за измерване и оценка на знанията, уменията и компетентностите в областта на музиката в края на 4. клас. В работната хипотеза е поставен акцент не само на основната линия в изследователския проект, на подходите и методиката, насочени към повишаване на ефективността при усвояване на музикално-теоретични знания, практически умения и компетентности от учениците, а и на условията и средата, в която експериментът се реализира – иновативното 7. СУ „Свети седмочисленици“-София. Инструментариумът описва методите, въведени в различните етапи на изследователската и експериментална работа. Краткият терминологичен речник уточнява основни понятия, с които се оперира в изследователския процес.

Структура и съдържание на дисертационния труд

Представеният за оценка дисертационен труд е разработен в обем от 207 страници, от които 188 са основен текст. Структуриран е с увод, четири глави и заключение, включително списък на използвана литература и 4 приложения. Данните от експерименталното изследване са онагледени с 4 таблици и 41 диаграми.

В първата глава на дисертационния труд се проследяват в отделен раздел историческите традиции при изучаването на музика в българското

училище. Видно е, че с този обзор докторантката не цели систематичен обхват на идеите и тенденциите в музикално-педагогическото ни наследство след Освобождението (1878) до днес. В изложението се акцентира на практики от края на XIX-ти и началото на XX-ти век, отнасящи се до основните музикални дейности и методиката на преподаването им, на нотното оgramотвяване, развитие на музикалния слух, и други. Пример за това е аналитичния прочит на статиите по тази проблематика на анонимния автор с псевдоним A moll, на педагозите Георги Байданов и Карел Махан.

Насоките и промените в съвременната система за музикално обучение и възпитание са фокусирани около нововъведенията за началната училищна степен, касаещи формиране на знания, умения и компетентности на учениците в сферата на музикалното изкуство. В рамката, очертана от Държавните образователни изисквания и свързаните с тях нормативни документи, докторантката намира своето изследователско пространство: прилагането на интегрален подход и извеждането на методика за преподаване, основана проблемно-базирано уроци, наблюдения и проектни дейности в извънучилищна среда.

Във втората глава на дисертацията са разгледани и обобщено коментирани *„Дидактичните системи за музикално образование и възпитание на учениците от началния етап на обучение“*. Познаването на традиционните, преобладаващо европейски системи, някои от които са запазили своята актуалност до днес (например Ж. Далкроз, К. Орф), приноса на поколения български музикални педагози, както и новите тенденции в преподаването на музика, са предпоставка за извеждане на собствен иновативен възглед и методика на преподаване на Музика в началното училище. Този възглед се основава на схващането, че съвременните музикално-образователни системи функционират в условията на плурализъм, като в педагогическата практика се вземат идеи от различни дидактически системи, които се адаптират към целите и задачите на обучението в реална и виртуална учебна среда.

Третата глава на дисертацията *„Педагогически дизайн на експерименталното изследване“* представя организационния модел, съдържанието, целите и задачите на изследователската работа, които насочват към апробиране на: иновативен методически модел на интердисциплинарни проблемно-базирано уроци (3.2.); на методически посоки за създаване и

провеждане на наблюдения в извънучилищна обучаваща среда **(3.2.2)**, и на проектни дейности в обучението по музика в IV. клас като част от направление „Изкуства“ в Държавните образователни изисквания. **(3.2.3)**

Тези три панела на експерименталното изследване описват последователно в съдържателен план спецификата на структурната организация; на методите и подходите, целите и изводите от планираните занятия, както и реализацията на наблюденията и проектите в училищна и изнесена извънучилищна образователна среда.

В периода на провеждане на изследването са осъществени общо 32 наблюдения – 16 от тях на проблемно-базирани уроци, 6 от които в изнесена среда и 10 по проектни дейности. Тематичните урочни единици са разработени и уточнени с екипа от преподаватели на IV. клас, а наблюденията чрез контакти и координация с национални музикални институти, с Музикалната академия, програма „Фортисимо в клас“, и други. Програмата на проектните дейности е всъщност една кратка „история на изкуството“, която включва теоретична и практическа част с акцент върху взаимодействията на музиката и изобразителното изкуство. Тя обединява усилията на голяма част от педагогическата колегия на 7. СУ, споделяща разбирането за ролята на изкуствата в естетическото и личностно развитие на учениците.

Измерването на резултатите от експеримента по прилагането на интегрален подход и методика на обучението по Музика с четвъртокласниците, се основава на авторски инструментариум – *Kahoot test*, който включва 37 тестови задачи с избираем или свободен отговор. **(3.3.)** Показателите индикират нивото на знанията, уменията и компетентностите, а изпълнителските дейности се наблюдават и изследват в реална учебна среда, като за целта се попълва оценъчна карта за всеки ученик.

Анализът представя резултатите от изследването по отделните критерии на Държавните образователни изисквания за изходно ниво в началното училище, онагледени с диаграми, коментари, препоръки и изводи за постиженията на учениците. **(3.3.7.)** Обхванати са основните музикални дейности (пеене и слушане) и музикално-изразни средства (ритъм, динамика, тембър, темпо). Включени са задачи с творчески характер – съчиняване и изпълнение на ритмичен съпровод, умения за разпознаване на групи музикални инструменти, видове оркестри и хорове, знания за нотното писмо, музикални жанрове, и други.

Количествените резултати, обобщени в Таблицы № 4, 5, отчитат постиженията на експерименталната и контролната група, и убедително доказват работната хипотеза и заложените цели на изследването с регистрираните високи проценти на успеваемост при учениците от иновативното училище, надградени с въвеждането на нови методически подходи в обучението по Музика в училищна и извънучилищна среда.

Заключителният етап на експерименталното изследване съвпада с периода на неочакваните предизвикателства, наложени от Covid-19 пандемията, които изискват промени в организацията на учебния процес и адаптиране към новите условия в дистанционна среда. **В четвъртата глава на дисертацията** са проследени посоките на промяна в съдържанието на отделни тематични модули на изследователския проект, „дизайна“ на проблемно-базираните уроци по музика и проектната дейност поради ограничените контакти и достъп до културните институции. Същевременно са изтъкнати и предимствата на дистанционното обучение, активиращо работата на учениците с електронните учебници и ресурси, работа в групи и творчески дейности (записи, изработване на клипове и др.), които надграждат базисните знания и обогатяват дигиталните им умения.

В заключението докторантката обобщава резултатите от изследователския експеримент, изтъквайки подкрепата и съучастието на педагогическата колегия в 7. СУ – София в процеса на реализирането му. Базирайки се на натрупания опит, тя формулира изводи и насоки на бъдеща работа, които са от концептуално значение не само за обучението по Музика, а се отнасят до възможностите за обогатяване и промяна на методите на преподаване, които могат да се реализират в рамките на ДОИ и утвърдените програми в българското училище.

Научнотеоретични и практико-приложни приноси

Приемам формулираните от докторантката приноси със забележката, че би било по-добре, ако те се деференцират като научнотеоретични и практико-приложни. В тях са изведени изследователските приноси на експерименталното изследване, сред които бих искала да открия тези, отнасящи се до организационните и съдържателни аспекти на иновативния методически модел

на проблемно-базирани уроци, наблюдения и проектни дейности, както и разработения авторски *Kahoot тест*.

Автореферат

Авторефератът отразява напълно съдържанието на дисертационния труд.

Публикации по темата на дисертацията (съдържание и изпълнение на наукометричните изисквания)

По тематиката на дисертационния труд са реализирани са 3 публикации, публикувани в специализирани сборници от научно-практически конференции в Софийския университет, една от които с международно участие. В списъка са включени учебниците по музика за 1.- 4. клас, книгите за учителя и учебните помагала с участието на докторантката като съавтор. Нейният принос не е конкретно уточнен.

В този обем научните публикации покриват минималните национални изисквания за изпълнение на наукометричните показатели.

Бележки, препоръки и въпроси

Към основния текст на дисертацията са приложени само два модела на интердисциплинарни проблемно-базирани уроци, проведени в рамките на експеримента. Проектните дейности не са илюстрирани със снимки, видео и аудио записи, както и с материали, онагледяващи резултатите от работата по групи, в екип или индивидуални постижения на учениците. Би било интересно да се разгледа работния план на един проект по темата „Барок“ или „Импresiонизъм“, например, подбора на музикалния материал и картините, описанието на задачите и дейностите, които се възлагат на учениците. Има ли докторантката сведения за проблемно-базирано обучение и практики в други иновативни училища ?

Заклучение

Въз основа на направения анализ и на резултатите, постигнати от приложението на авторски модел на интердисциплинарни проблемно-базирани уроци, наблюдения и проекти в практиката на иновативното училище, **убедено**

давам своя положителен вот и предлагам на почитаемото научно жури да присъди на Мая Пенкова Андасорова образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по музика).

Проф. д-р Стефанка Ангелова Георгиева
(подпис)

10.06.2022 г., Стара Загора